

PRVNÍ ROK DOMINIKA DUKY NA SVATOVOJTĚŠSKÉM STOLCI

10. dubna uplynul rok od okamžiku, kdy kardinál Miloslav Vlk předal arcibiskupskou berlu svému nástupci na svatovojtěšském stolci Dominiku Dukovi OP. Po prvním roce své služby nabízí arcibiskup Duka bilanci svého dosavadního působení a rovněž pohled do budoucna.



Uběhl rok ode dne, kdy jsem převzal pastýřskou hůl z rukou otce kardinála Miloslava Vlka. Slíbil jsem, že řeknu, jaká bude naše společná cesta, ale teprve po roce, který je zapotřebí, abychom se vzájemně poznali. Když dnes pohlížím na den svého příchodu mezi Vás, musím Vám všem znovu poděkovat za to, jak jste mě přijali – všichni: biskupové a kněží, jáhni a řeholníci, laičtí spolupracovníci, ale také věřící, rodiny, staří lidé a děti. Radoval jsem se dále z toho, že mě vstřícně přijala akademická obec a představitelé politického života. Velkým povzbuzením pak byl věcný, otevřený a přátelsky klidný přístup médií. Přichystali jste mi uvítání a měl jsem radost. Zároveň jsem si uvědomoval Vaše očekávání, která nebyla malá. Jak to vše vidíte dnes?

Jak to můžete vidět Vy? Jistě máte svůj nový obraz. Ten nemohu posoudit, ale v něco mohu doufat. Mohu doufat, že jste poznali, že se dveře paláce nezavřely, že jsou naopak otevřeny doširoka. Že jste poznali,

že usiluji o živý kontakt s Vámi všemi. Víím, že u některých spolupracovníků kněží mohlo dojít ke zklamání, protože jsem se s nimi nesešel nad jejich prací. Doufám, že mi odpustí nesplnění slibu, že se sejdu se všemi. Vysvětlením, ne výmluvou, v prosbě za shovívavost je prostý fakt, že i můj den má jen 24 hodin. Doufám konečně, že jste poznali, že mám zájem o Vás a Vaši práci. Jsme křesťané a rozumní lidé, máme své kompetence a v tom, co nám přísluší, musíme rozhodovat sami.

K očekávání široké veřejnosti se nebudu příliš vyslovovat. Jsem jí však mile překvapen a musím jen opakovat, že mnohá pozvání nemohu přijmout z důvodů časového omezení.

Co znamenal tento rok pro mne

Plně se mohu vyslovit k tomu, co přinesl uplynulý rok mně. Našel jsem živou církev, kterou převedl do svobody nezapomenutelný otec kardinál František Tomášek. Celý rok žiji v prostorách, které obýval a kde jsem se s ním setkával zpočátku jako novokněz působící v jeho arcidiecézi na západní hranici, později jako dělník z plzeňské škodovky a dominikán pracující ve zcela jiných prostředích než v duchovní správě. Za předchozí poznání života církve z nejrůznějších stran jsem moc vděčný. Bůh mě tím nechal projít, abych se naučil citlivěji pochopit individuální postoje a životy nejrůznějších lidí v církvi. Měl jsem možnost se seznámit s výsledky Vaší práce během dvaceti let, kterou jste vykonali spolu s mým předchůdcem, otcem kardinálem Miloslavem Vlkem. Má setkávání v tomto roce se spolupracovníky kněžími, návštěvy farností a řeholnických komunit mě naplnily radostí i nadějí. Ještě jednou bych chtěl vyjádřit poděkování otci kardinálovi i Vám, duchovním i laikům, za Vaši vykonanou práci.

Život v hlavním městě a kontakt s osobnostmi vědeckého, kulturního a politického života, jako i případné setkání se zahraničními představiteli mi potvrdily, co jsem v jiném rozsahu poznal v Hradci. O Bohu a duchovních otázkách je možné hovořit. Současná společnost je mnohem otevřenější a nemá pouze výhrady či předsudky, spíše naopak. Svědčí o tom i řada výročí, při kterých se setkáváme s celou společností.

Teď právě probíhají v naší diecézi první týdny oslav sv. Anežky Přemyslovny. Ukazují, jak přitažlivé je téma velké světice pro nejširší společnost. Je na nás, jak toho využijeme v průběhu roku.

Vstoupili jsme do přípravy na cyrilometodějské výročí spolu s celou církví v České republice. Toto jubileum je také připomínkou křtu naší vlasti a našeho národa. Na Velehradě byla pokřtěna sv. Ludmila a její manžel kníže Bořivoj. Jubilejní rok bude zároveň 1700. výročí milánského ediktu. Kříž se stal symbolem svobody a lásky, úspěšné pomoci a hrdinství. Zápas o symbol kříže dnes je také zápasem o naši kulturní a náboženskou identitu. Přibližuje se výročí 50 let od konání II. vatikánského koncilu. Blíží se i jiná výročí, která budou slavena především jinými, jako je velké výročí Husovo v roce 2015, a v roce 2014 a 2018 bude připomínána 1. světová válka. O všech těchto výročích nemluví proto, abych obrátil pohled do minulosti, ale abych připomněl, že její znalost je důležitou zkušeností pro pohled do budoucnosti. Podstatné na všech podobných výročích je, že se tu zřetelně ukazuje postavení i úkol církve ve společnosti. Postavy našich světců, jejich dílo a odkaz jsou přínosem církve k pokladu tradice celého národa. Na druhé straně z podstaty věci nemůžeme být ani vyloučeni, ani neúčastni oslav husovských a připomínek válečných. První světovou válkou věřící procházeli s ostatními. V bídě zákopů ztraceli životy a někdy víru v Boha, právě tak jako nevěřící ztraceli a zachraňovali životy a někdy nacházeli víru v Boha. Velká výročí ukazují, že patříme k celku společnosti, pracujeme pro ni a obohacujeme ji, a nám připomínají, že tu jsme pro všechny, ne jen pro sebe, ale i pro jinak věřící, nevěřící, a dokonce pro své názorové odpůrce.

Usazení církve ve společnosti ovšem žádá předně péči o vlastní vzdělanost, abychom vždy přicházeli jako rovnocenný partner k debatám. Dále otevřenost a ochotu k setkání. Dosud nám v tom brání jakási obava, které se po dlouhé době pronásledování, jež byla vystřídána dobou vzrůstající nedůvěry, jen těžko zbavujeme. Nadevše to ale žádá autentičnost a ryzost křesťanského života. Právě proto si v rámci tříleté přípravy chceme hlouběji uvědomit význam a smysl iniciačních svátostí (křtu, bířmování, eucharistie) a rozšířit své poznání o důležitosti víry, naděje a lásky. Znamená to prohloubení našeho duchovního života, poznání naší víry a smysluplnosti víry v Boha, která nám pomáhá odkrývat smysl života a naší práce.

Stal jsem se pastýřem této diecéze a mám stále na paměti, co se říká v Bibli o dobrém pastýři. Všechno, i to o vydání života (srov. Jan 10,11). Ale nyní mám na mysli jiné místo: „Vyhledám ztracenou ovci, přivedu nazpět zbloudilou, obváží poraněnou, posílím nemocnou. Nad tučnou a zdravou budu bdít. Budu je pást ve spravedlnosti“ (Ez 34,16). S tímto vědomím chci spolu s Vámi přistoupit k tomu nejdůležitějšímu, a to je pastorece.

Pastorační práce

Za rok života mezi Vámi jsem poznal složení této diecéze ve smyslu náboženském a sociálním. Naše diecéze se skládá ze značně odlišných oblastí. Na jedné straně je velkoměsto Praha a k němu přiléhající příměstské obce, na druhé straně stojí spíše tradičně žijící střední Čechy, navíc rozdělené na území výrazně sekularizovaná a oblasti s živým náboženským životem. V Praze dochází ke stále silnější strukturaci podle členění profesního, věkového a sociologického, což je zvláště při snadném pohybu městem v napětí s tradičním místním členěním na farnosti. To vše musíme rozumně respektovat, jednotlivé oblasti i skupiny potřebují odlišný pastorační přístup. Intenzivní současná pastorece v naší arcidiecézi s přihlédnutím k předchozím programům, které byly nesmírně důležité, vyžaduje i určité modifikace, a to jak v hlavním městě, tak v příměstských oblastech. Je důležité věnovat pozornost sídlištím a příměstským oblastem, kde roste počet obyvatel. Nástrojem pro rozvoj pastorece jsou také centra s diecézní působností: Pastorační středisko, Centrum pro rodinu, Misijní centrum, Katechetické středisko, Arcidiecézní centrum mládeže. Narůstající počty vysokoškolských studentů vyžadují rozšíření akademické pastorece, a to vedle dobře zavedené akademické

farnosti u Nejsvětějšího Salvátora vytvořením středisek při ČVUT a při České zemědělské univerzitě v Praze-Suchbale a pro specificky laděné seskupení vysokých škol uměleckých. Univerzity přitom musíme vidět jako celek, kde vedle studentů jsou také učitelé a badatelé. Akademická společenství by měla zahrnout také celou oblast Akademie věd a dopomoci i k větší vzájemné spolupráci. Toto nasazení v oblasti akademické neznamená, že bychom neměli věnovat potřebnou péči a podporu práci s mládeží v ADCM, která má obtížnější postavení, než je tomu v jiných diecézích, neboť nadpoloviční část všech obyvatel žije v hlavním městě, které nabízí velice mnoho konkurenčních zájmových programů. Pro posílení duchovní péče v nových rozvíjejících se sídlištích bude třeba přikročit k zamýšleným projektům nových pastoračních středisek v Praze na Černém Mostě, Barrandově, Lhotce jako i v Praze-Petrovicích a v Újezdě nad Lesy. Obě významná mariánská poutní místa Stará Boleslav a Svatá Hora potřebují tvořivý a citlivý přístup při rozvíjení poutních programů, aby mohla splnit své poslání v 21. století. Také další poutní místa v diecézi, ať už v malých místech, nebo v Praze, by měla více posloužit k propojení centra s venkovem, protože jejich oddělení do dvou odlišných světů by poškodilo jednotu církve. Vzájemné poznávání a pohostinství je tak důležité v lidském životě!

Vedle rozvoje vysokého školství přinesla doba po listopadu 1989 skokový nárůst turistického ruchu, který je v Praze mimořádně silný. V církevním životě má pohostinnost a péče o poutníky dlouhou tradici. Vidíme, že vnitřní město se opravdu vylidnilo a stalo se doménou turismu. Především pro řeholní komunity bude nutné, aby ještě intenzivněji pracovaly v duchu specifického charismatu svých řeholí, více otevřely své chrámy a kláštery zahraničním hostům, kteří by pro nás neměli být pouhými turisty. Je opravdu krásné, že v Praze se zahraniční hosté mohou účastnit bohoslužby ve svém rodném jazyce: slovensky, polsky, německy, anglicky, italsky, španělsky, francouzsky, vietnamsky, a dokonce i korejsky. Musíme ovšem také myslet na ty, kdo s námi budou žít déle a usadí se u nás, a dát jim větší prostor pro jejich náboženský život. To platí i o našem vztahu k věřícím východního obřadu slovanského jazyka. Považuji však také za důležité, aby zde měly svá střediska i další křesťanské církve, především starobylé východní církve. Sakrální prostory to nejen umožňují, ale přímo nabízejí. Zcela konkrétním úkolem této oblasti je postarat se o duchovní centrum na ruzyňském letišti, křižovatce mezinárodních letů, kudy projdou tisíce lidí.

Charita, zdravotní zařízení a školství jsou místa především preevangelizace a možné evangelizace

Úkoly této oblasti nejsou v naší diecézi neznámé, máme už dvacetileté zkušenosti s programy takto zaměřenými. Měli bychom věnovat větší pozornost všem sociálním a zdravotnickým prostředím, kde se naprosto přirozeně stýkají věřící s nevěřícími. Tam můžeme realizovat, co čteme v žalmu: „Okuste a vizte, jak dobrý je Pán.“ Na prvním místě jde o oblast nemocnic a charitních zařízení. Jejich odborná úroveň, přístup k lidem i věcné vybavení jsou nejenom přínosem pro celou společnost, ale i zásadní formou svědectví o Bohu.

Neméně důležité je církevní školství. Zaslouhuje si stálost pozornost a podporu. Vedle církevních škol zřízených arcibiskupstvím či řeholemi před řadou let se objevují i nová elitní střediska předškolní výchovy a základní školy zřízené nově příchodními řeholemi, hnutími či občanskými sdruženími, která se výrazně hlásí ke křesťanskému vzdělávacímu programu.

Mimořádný význam pro život církve mají nová kněžská a řeholní povolání. Za ta se budeme nadále vřele modlit a využijeme k tomu již zmíněná poutní místa, zvláště ta, která jsou zasvěcena Panně Marii. Musíme však také usilovně pečovat o vzdělání a výchovu dorostu. S tím souvisí podpora kněžského semináře a Teologické fakulty Karlovy univerzity v rámci České církevní provincie. Tak jako formace mladých kněží vyžaduje přiměřené úpravy, i studium kandidátů kněžství vyžaduje přiměřené úpravy, aby poskytovalo celostní liturgickou přípravu s přihlédnutím k historickým a pastoračním faktorům. Důležitým úkolem fakulty je rozpracovat program permanentního vzdělávání duchovních, který by navazoval na tzv. trienální programy. V úvahách o poslání teologické fakulty se nesmí zapomenout, že i tato škola je vsazena do rámce univerzity a veřejného školství. Stále více si musíme uvědomovat, že teologické vzdělávání je otevřeno laikům a je nutné, aby církev měla teologicky vzdělané věřící. Vedení fakulty vidí také potřebu posílení programu v oblasti moderních dějin a rozšíření

poznatků o barokní kultuře. Takovými kroky se zvětší možnost spolupráce s jinými fakultami a akademickými pracovišti.

Katedrála

Jako arcibiskup pražský vidím v této oblasti jako důležitý úkol plnou rehabilitaci katedrály v jejím duchovním, kulturním i společenském významu tak, aby zaujímala adekvátní místo v životě naší země. Pražská katedrála musí být vzorem pro ostatní farní i jiné kostely u nás. Ty totiž nemohou plnit jen sice prvořadý, ale úzce vymezený, liturgický úkol. Tak jako je liturgie otevřena do života a rozlévá se do něho, musí i kostely a jejich farní společenství hrát úlohu sociogenní a kulturotvornou. Zájem o kostel u starostů a obyvatel, kteří nejsou praktikujícími katolíky, je zvláště v menších obcích výzvou pro nás.

Ekumena

Na pozadí intenzivního hledání základů nové Evropy, ale i zápasu o její křesťanské kořeny, stejně jako na pozadí setkání s jinými náboženskými systémy vystupuje prohloubení péče o ekumenu stále jasněji do popředí zájmů. Na všech úrovních a při všech příležitostech je třeba na ni dbát. Nadále je potřeba zúročit a rozvíjet naše ekumenické projekty, které jsou pozoruhodné a v evropském kontextu mimořádné: duchovní služba ve vězeňství, armádě, nemocnici, ekumenická spolupráce v rozhlase a televizi. Nesmíme se bát důkladného teologického rozhovoru na ekumenickém poli. Bez společného zájmu a postupu křesťanských církví včetně židovské obce bychom sotva pokročili v konkrétních otázkách politicko-ekonomických jednání, která nás čekají. Bez úzké spolupráce se neobejde rozvíjení charity a školství, ale hlavně: bez jednoty křesťanů nesvedeme účinně hájit Evropu ani proti vlně konzumního relativistického prospěchářství, ani proti náporům extrémně militantních jinověrců.

Lze to vůbec zvládnout?

Rozmanitost, množství a velikost úkolů, které před námi stojí, nám mohou brát odvahu. I já mám takové okamžiky znavenosti. Uvědomuji si však, že dané úkoly si nevybíráme. Staví je před nás život. Uvědomuji si dále, že na to nikdo nejsme sám. Každý máme svůj díl práce. Musíme se ovšem stále učit lépe spolupracovat. Hlavně se musíme opírat o to, že jsme církev. V současné době není možné stavět farnost jen na knězi, ale fungující farnost vyžaduje jáhny, odborné pastorační asistenty. Pastorační péče se dnes bez těchto osob neobejde.

Kdo je církev? My všichni pokřtění – biskupové, kněží, jáhni, řeholníci a řeholnice, teologové, také teoložky, katecheté a katechetky, pastorační asistenti i asistentky, mladí stejně jako starší, pracovníci charity a církevních škol. My, kteří tvoříme Boží lid na cestě, Kristovo mystické tělo, chrám Ducha svatého. My všichni jsme církev, a proto jsme všichni za ni zodpovědní. Jeden za druhého. Musíme si vzájemně pomáhat, ale nemůžeme očekávat, že někdo bude dělat za nás naši práci.

Tváří v tvář všem úkolům mi dává sílu k nim také to, že všechny vyrůstají z úkolu jediného, z úkolu, který nám dal sám Pán: „Milujte se navzájem, jako jsem já miloval vás“ (Jan 15,12). On sám nám to i vysvětlil varovným: „Pokud jste to udělali jednomu z těch nejmenších mých bratrů, mně jste to udělali“ (Mt 25,40). Vyкроčme tedy s vědomím, že každý člověk v této zemi je můj bratr či má sestra. Tím také budeme naplňovat závěry Plenárního sněmu, jak čteme v 11. bodě úvodního prohlášení: „Dnes již mnohem lépe víme, jak radikální musí být naše proměna, abychom uměli vytvořit prostor bratru tím, že ponese břemena jeden druhému a budeme čelit sobeckému pokušení, které na nás neustále útočí a vyvolává soupeření, kariérismus, nedůvěru a žárlivost. Jedině společná modlitba a hluboké duchovní úsilí nás mohou přivést k tomu, že ideál 'učinit církev domovem a školou společenství' (NMI, č. 43) se nestane prázdnu iluzí.“

Diecézní synoda

Na závěr bych chtěl ještě dodat, že k tomuto programu bude třeba přičíst přípravu diecézní synody, která je pevným závazkem vyplývajícím z plenárního sněmu římskokatolické církve v ČR a byla vždy postulována otcem kardinálem Miloslavem Vlkem. Výsledek předpokládaných jednání se státem bude důležitým faktorem pro práci synody a spolu s ním přibudou další z něho vyplývající úkoly. Příprava a samotné jednání synody budou velkým společným dílem celé místní církve, na kterém se všichni budeme podílet. Přeji nám všem světlo a odvahu Ducha svatého do příštích let.

Mons. Dominik Duka OP, arcibiskup pražský